

Česká meteorologická společnost

Informační

číslo 2/2011

VĚSTNÍK

prosinec 2011

Vážení členové a příznivci České meteorologické společnosti,

druhé číslo Věstníku v tomto roce je věnované především výročnímu semináři společnosti, se kterým bylo spojeno volební Valné shromáždění, a novinkám v činnosti společnosti. Objeví se zde i trochu historická zmínka o počátcích smogového informačního zpravodajství autora Pavla Jůzy a další zprávy. Nepřehlédněte prosím důležité informace o změnách výše členských příspěvků a zprávy z EMS.

Milan Šálek

Výroční seminář a volební Valné shromáždění České meteorologické společnosti

Ve dnech 19. až 21. září 2011 se uskutečnil na Červenohorském sedle v Jeseníkách pravidelný výroční seminář České meteorologické společnosti s názvem **Meteorologie ve vzdělávání a v médiích**.

Na letošní seminář bylo přihlášeno 30 příspěvků, v šesti přednáškových blocích nakonec zaznělo 22 příspěvků.

Na semináři se z původně přihlášených 87 zájemců zaregistrovalo na místě celkem 76 účastníků. Tradičně nejvíce, téměř dvě třetiny, jich bylo z ČHMÚ (současní i bývalí zaměstnanci). Početné zastoupení měl Ústav fyziky atmosféry Akademie Věd ČR. Řada účastníků a zároveň přednášejících byla z akademické půdy: Matematicko-fyzikální fakulta a Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci a z několika středních škol. Semináře se rovněž pravidelně a aktivně účastní řada důchodců z výše uvedených institucí, které spojuje meteorologie a klimatologie.

Byli osloveni novináři (televize, rádia a tisk) z regionálních i celostátních redakcí, bohužel bez jakékoliv odezvy a zájmu.

Jak již z tématu semináře vyplývá, většina příspěvků se věnovala výuce meteorologie a klimatologie na různých typech škol (základních, středních a vysokých), didaktice a meteorologické gramotnosti učitelů, samostudiu a odbornému vzdělání meteorologů v Českém hydrometeorologickém ústavu a tzv. e-learningovým kurzům. Z úst profesora Jana Bednáře zazněl příspěvek o budoucnosti výuky meteorologie na VŠ, byla představena práce meteorologického kroužku a elektronický Atlas dešťových povodní v ČR. Další skupinou příspěvků byly z oblasti prezentace a zobrazování meteorologických dat na internetu (portálu ČHMÚ) i porovnání internetových portálů národních meteorologických služeb ve střední Evropě. Jeden z bloků přednášek byl

věnován popularizaci meteorologie a klimatologie v médiích, mediálními aktivitám ČHMÚ, dotazům veřejnosti na předpověď počasí, komunikaci s veřejností o kvalitě ovzduší.

V rámci konání semináře se uskutečnilo Valné shromáždění, na kterém se mimo jiné řešila problematika členství „amatérských“ meteorologů ve společnosti, navýšení členských příspěvků a práce na meteorologickém slovníku. Zazněly informace o činnosti poboček, pracovních skupin a hospodaření společnosti. Valné shromáždění vzalo na vědomí složení nového Výboru ČMeS na další tříleté funkční období. Usnesení Valného shromáždění a složení výboru najdete v následujícím článku.

Ve večerních hodinách prvního dne semináře se uskutečnila přednáška pracovníka Horské služby Jeseníky pana Hejtmánka o práci záchranářů v těchto horách. Druhý večer byly promítány historické výukové filmy o meteorologii, které shromáždil Stanislav Racko.

Místo konání semináře, hotel Červenohorské sedlo na Červenohorském sedle se nachází v samém srdci Jeseníků v nadmořské výšce 1013 m n.m. Sedlo leží ve středu pomyslné spojnice a v těsné blízkosti Pradědu a Šeráku. Na Pradědu byla dlouhé roky synoptická profesionální meteorologická stanice, která ukončila svou činnost v září 1997. Na Šeráku je od ledna 2004 v provozu nová profesionální meteorologická stanice. V blízkém okolí sedla se nachází řada lokalit s historickým i současným meteorologickým a hydrologickým měřením a pozorováním, nebo měřením znečištění ovzduší.

Jako již tradičně v posledních pěti letech byl vydán Sborník abstraktů ze semináře, který byl k dispozici účastníkům již na semináři.

Hlasováním účastníků byly zvoleny nejlepší dva příspěvky semináře. Absolutním vítězem se stal Tomáš Nečas, učitel gymnázia na Tř. kpt. Jaroše v Brně s příspěvkem Meteorologie na střední škole - zkušenosti, nápady, experimenty. Druhým oceněným byl Jan Sulan z plzeňské pobočky ČHMÚ s příspěvkem Samostudium provozního meteorologa ČHMÚ. Blahopřejeme.

Na úterní odpoledne byly připraveny tři tematické exkurze (Dlouhé Stráně, Šerák a Praděd). Skupina téměř padesáti zájemců se zúčastnila exkurze s odborným výkladem na přečerpávací vodní elektrárně Dlouhé Stráně. Několik odvážných se vydalo na hřebenový pochod na Šerák s prohlídkou meteorologické stanice (po Poštovně na Sněžce a na Luční boudě je to třetí nejvýše umístěná měřicí meteorologická stanice v Česku s výškou terénu pod budkou 1328 m n. m.). Vzhledem k nepříznivému počasí se neuskutečnil vý-

stup na Praděd. Několik účastníků navštívilo naučnou stezku a přírodní rezervaci Mechová jezírka na Rejvízu.

Po mnoha ročnících, kdy seminářům přálo pěkné počasí, se tento jesenický uskutečnil ve znamení deště, mlhy a nízké teploty vzduchu. V posledních hodinách semináře ale nakonec vysvitlo slunce a dohlednost se zlepšila.

Rekordní počet účastníků a počet přednesených příspěvků na semináři svědčí o zajímavosti tématu pro odbornou meteorologickou veřejnost a stále rostoucí význam a prestiž tohoto největšího českého setkání meteorologů a jejich příznivců.

Příspěvky, které zazněly na semináři, poskytnuté fotografie od účastníků, jako i film Natálie Slabé ze semináře jsou dostupné na připraveném DVD, které je přílohou tohoto vydání Věstníku ČMeS.

Na Valném shromáždění zazněl také návrh na téma příštího semináře. Seminář 2012 bude pravděpodobně hydrometeorologický, v duchu připomínky 10. výročí od srpnových povodní v Česku v roce 2002 a 15. výročí červencových povodní na Moravě v roce 1997.

Tento seminář, stejně jako všechny předešlé, přinesl mnoho nových zajímavých poznatků a výbornou příležitost k setkání odborníků z různých institucí, škol a výzkumu spojených problematikou meteorologie a znečištěním ovzduší. V příjemném prostředí horského hotelu proběhla řada setkání, jednání a diskusí nejen nad odbornými problémy.

Pavel Lipina

Usnesení Valného shromáždění a složení nového výboru České meteorologické společnosti

Na výše zmíněném Valném shromáždění (dále VS) bylo kromě shrnutí činnosti společnosti přijato následující usnesení:

- *VS schvaluje jednomyslně zvýšení čl. příspěvků na 300 Kč, pro nevýdělečné 100 Kč.*
- *VS uděluje čestné členství prof. Janu Bednářovi, CSc. a Ing. Ivanovi Obrusníkovi, DrSc.*
- *VS bere na vědomí zprávu o hospodaření.*
- *VS uděluje absolutorium odstupujícímu výboru ČMeS.*
- *VS bere na vědomí volby na pobočkách a složení hlavního výboru České meteorologické společnosti.*
- *VS bere na vědomí zprávu o činnosti terminologické skupiny.*

Podle výsledků voleb v jednotlivých pobočkách byl ustanoven nový výbor České meteorologické společnosti. Jeho složení je od září 2011 následující:

Předseda: Doc. RNDr. Tomáš Halenka, CSc. (MFF UK, pobočka ČMeS Praha)

Místopředsedové: Mgr. Stanislava Kliegrová, Ph.D. (ČHMÚ, pobočka ČMeS Hradec Králové), Ing. Pavel Lipina (ČHMÚ, pobočka ČMeS Ostrava)

Vědecký tajemník: RNDr. Milan Šálek (ČHMÚ, pobočka ČMeS Brno)

Hospodář: Mgr. Petr Skalák (ČHMÚ, pobočka ČMeS Praha)

Členové: doc. RNDr. Daniela Řezáčová (ÚFA, pobočka ČMeS Praha), prof. RNDr. Jan Bednář, CSc. (MFF UK, pobočka ČMeS Praha), RNDr. Miroslav Kolář, CSc. (PřF MU, pobočka ČMeS Brno), RNDr. Ladislav Metelka, Ph.D. (ČHMÚ, pobočka ČMeS Hradec Králové), ing. Dušan Židek (ČHMÚ, pobočka ČMeS Ostrava), Mgr. Petr Štěpánek, Ph.D. (ČHMÚ, pobočka ČMeS Brno)

Revizní komise: Ing. Jaroslav Jež (pobočka Praha), ing. Marcel Lesák (pobočka Hradec Králové), RNDr. Ivana Záluská (pobočka Brno), ing. Věra Šeděnková (pobočka Ostrava)

Předseda pracovní skupiny historické: RNDr. Jan Munzar, CSc.

Předseda pracovní skupiny terminologické: doc. RNDr. Daniela Řezáčová, CSc. (ÚFA, pobočka ČMeS Praha)

Tomáš Halenka, Milan Šálek

Zpráva terminologické skupiny

V minulých letech se výrazně zvýšila aktivita terminologické skupiny; zde je stručná zpráva, zmíněná v posledním bodě usnesení Valného shromáždění:

Práce terminologické skupiny (TS) na revizi hesel z 1. vydání slovníku pokračuje. Současně začalo i dodávání hesel nových na základě návrhů členů TS. Z inventury hesel na 8. zasedání TS (14. 9. 2011) vyplynulo, že aktualizovaná verze MS obsahovala 4141 hesel (1. vydání obsahovalo 4089 číslovaných hesel), z toho 2103 hesel bylo aktualizováno nebo doplněno. K doplnění je připraveno dalších 115 nových hesel a začalo také zpracování návrhu termínů, které jsou obsaženy v materiálu původně zamýšleného dodatku k 1. vydání slovníku.

Celkem se v roce 2011 konalo 9 zasedání TS, práce průběžně probíhá elektronickou výměnou informací.

Daniela Řezáčová

Změna ve výši členských příspěvků

Upozorňujeme členy ČMeS, že na základě usnesení Valného shromáždění došlo k navýšení ročního členského příspěvku z 200 na 300 Kč; pro nevýdělečně činné (důchodci, studenti) zůstává částka 100 Kč. Příspěvky posílejte nejlépe přímo na bankovní účet ČMeS číslo: 1922595359/0800, a to do 30. června příslušného roku. Pro snazší identifikaci Vaší platby prosím uveďte Vaše členské číslo jako variabilní symbol platby nebo Vaše celé jméno do zprávy pro příjemce.

Petr Skalák, Milan Šálek

Smogové situace kdysi, v listopadu 1989 a dnes

V chladném období roku nastává sezóna se zvýšeným výskytem zimních smogových situací. Výjimečnou byla situace v listopadu 2011, kdy se inverze udržovala jen s malými přestávkami několik týdnů. Situace se zvýšenou úrovní znečištění ovzduší se vyskytovaly i kdysi, ale podstatně se měnily podmínky měření znečištění ovzduší i vyhlásování mimořádných situací a reakce na ně.

Ještě do závěru osmdesátých let 20. století se informace o znečištění ovzduší a koncentracích škodlivin zcela utajovaly, postupem času se v omezené míře sdělovaly, a ještě před rokem 1989 se již do jisté míry zveřejňovaly. Ostatně to, jaký je stav ovzduší, se někdy poznalo i bez zveřejňování údajů. Ve dnech 11. až 13. listopadu 1989, tedy téměř týden před 17. listopadem, vznikly v severočeských Teplicích demonstrace proti nadměrnému znečištění ovzduší a utajování informací.

Znečištění ovzduší oxidem siřičitým a kouřem existovalo od doby, kdy se spalovalo uhlí, které kromě uhlíku a dalších složek obsahuje i jisté procento síry. V důsledku spolupůsobení kouře, oxidu siřičitého a vodní páry vzniká smog. Připomínáme, že toto slovo vzniklo kombinací anglických slov "smoke" – kouř a "fog" – mlha. Smog vznikal mimo jiné ve velkých městech, zejména v takových, kde kromě spalování uhlí byly i vhodné meteorologické podmínky.

Například v Londýně se na častém tvoření pověstných londýnských mlh podílelo i znečištění. Situace tam vyvrcholila katastrofální smogovou situací v prosinci 1952, která způsobila smrt několika tisíc lidí. Potom byla v Londýně učiněna zásadní opatření a situace se tam výrazně zlepšila.

I u nás mělo spalování uhlí dopady na znečištění ovzduší. Ještě v padesátých letech lze najít zdroje o tom, že kouřící komíny byly považovány za symbol pokroku. Postupně se přicházelo na to, že znečištění ovzduší má konkrétní zdravotní dopady.

V severních Čechách se kromě spalování uhlí také těžilo, a to povrchovým způsobem, který měl rovněž značný vliv na znečištění ovzduší, a uhlí se spalovalo jednak v uhelných elektrárnách, jednak v lokálních topeništích (kamnech, domovních kotelnách). Kromě uhlí měl však na ovzduší vliv i chemický průmysl, takže ovzduší bylo znečištěno nejen kouřem a oxidem siřičitým, ale i řadou dalších chemických látek.

Výrazná situace se znečištěným ovzduším u nás byla v lednu 1982. Tehdy byla silná inverze, které trvala několik týdnů. Ve dnech kolem 15. až 17. ledna teploty v nížinách dosahovaly až pod $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$ a na horských stanicích, například Churáňov a Fichtelberg, denní teploty přesahovaly $+10\text{ }^{\circ}\text{C}$ a ani noční teploty neklesaly pod nulu. Při této silné a dlouhotrvající inverzi se nahromadilo ve vzduchu značné množství škodlivin. Tehdy byly nejdostupnější údaje o oxidu siřičitém; podle tehdejší hygienické normy byla nejvyšší přípustná 24hodinová koncentrace SO_2 150 mikrogramů/ m^3 , a v lednu 1982 byla v Oseku v severních Čechách

naměřeno 2440 mikrogramů/ m^3 . Ale kromě toho byly v ovzduší i další látky, jejichž koncentrace se však neměřily.

V první polovině osmdesátých let se měřily koncentrace hlavně oxidu siřičitého. Na řadě míst, jako například ve zmíněném Oseku, se měřilo na tzv. manuálních stanicích, které poskytovaly pouze 24hodinové koncentrace, a ty byly známy až po několika dnech. Operativní údaje byly dostupné pouze z několika monitorovacích stanic na Chomutovsku. Na základě údajů těchto stanic se vyhlášovaly tzv. regulace zdrojů znečištění, což byly tehdy neodsířené elektrárny zejména v okolí Chomutova. V případě, že koncentrace SO_2 dosáhly určitých hodnot a byly splněny další podmínky, byly pro elektrárny vyhlášeny regulace, které spočívaly hlavně v tom, že se přešlo na méně sirnaté uhlí nebo se poněkud snížil výkon. Tyto regulace se předávaly příslušným regulovaným podnikům a nijak se nezveřejňovaly, ba nesměly zveřejňovat. Což ale neznamená, že by se o situaci nikdo nedověděl; dispečer elektrárny, který dostal pokyn ke změně uhlí, měl samozřejmě doma manželku a děti a ta manželka měla sousedku a kolegyni atd., takže informace o tom, že se „něco děje“, se neutajila, jen trochu zpozdila a zkreslila.

Během osmdesátých let se postupně informace o nadměrném znečištění ovzduší začaly předávat školám a školkám a podobným zařízením, takže v takových situacích už školky nechodily na vycházky; ale maminky s těmi úplně nejmenšími dětmi se stejně nic nedověděly a chodily s nimi „na čerstvý vzduch“ do nejhustšího smogu.

Ještě později se v případě vyhlášení regulace vydávala i informace pro veřejnost. Tato informace však nebyla ideální, protože byla vázána na regulace, vyhlášené pro elektrárny. Monitorovací stanice byly umístěny mimo města, aby registrovaly znečištění pocházející od regulovaných zdrojů, tedy elektráren, a nikoli z městských kotelen, které regulaci nepodléhaly. Takže když byly vysoké koncentrace ve městech, a nepocházelo to z elektráren, tak se elektrárny neregulovaly, a tudíž se ani nevyhlášovala informace pro veřejnost. Navíc, z technologických důvodů, se regulace mohly vydávat ne okamžitě, ale s určitým časovým odstupem od upozornění, a upozornění se mohlo vyhlásit jen v určitou denní hodinu. Takže když byly naměřeny vysoké koncentrace, tak napřed musely trvat určitou dobu, pak se mohlo vyhlásit upozornění, pak regulace, a teprve tehdy se vydala i informace pro veřejnost.

Podle provozního řádu tehdejšího PSS (Prognózní a signální systém znečištění ovzduší) bylo výslovně stanoveno, že příslušná pracoviště „nepodávají vyjma odsouhlasených textů žádné další informace o znečištění ovzduší“. A ty „odsouhlasené texty“ byly právě ty texty zveřejňované při vyhlášení regulace. V praxi to znamenalo, že než byla vyhlášena regulace, tak se nesmělo nic zveřejnit, a to nejen do sdělovacích prostředků, ale ani na telefonní dotaz. Takže když v situaci, kdy v centrech měst byla vysoká koncentrace znečištění, ale regulace ještě nebyla vyhlášena, buď proto, že ještě neuplynuly příslušné lhůty, nebo že na monitorovacích stanicích mimo města ještě vysoké koncentrace nebyly, zatelefonovala na příslušné pracoviště nějaká maminka a ptala se, jak to vypadá s ovzduším, tak se jí to

nesmělo sdělit. A už vůbec, ani při vyhlášení regulací, se nesměla sdělovat konkrétní čísla naměřených koncentrací.

Ještě je nutno podotknout, že v té době se nesmělo používat slovo „smog“ nebo „smogová situace“. Při vyhlášení regulací se používala (musela používat) formulace, že nastala „nepříznivá rozptylová meteorologická situace“.

V druhé polovině 80. let byly postupně zřízeny další monitorovací stanice na měření aktuálních koncentrací, avšak i nadále měřily pouze SO_2 a i nadále byly rozmístěny mimo města. A i nadále byly naměřené koncentrace jen pro služební potřebu a nesměly se sdělovat a zveřejňovat.

A za této situace nastal jeden inverzní podzimní den roku 1988, shodou okolností to byl 17. listopad. Vytvořila se poměrně výrazná přízemní inverze, při které se škodliviny z městského vytápění, dopravy a chemických továren hromadil v poměrně nízké vrstvě vzduchu těsně nad zemí. Vzduch ve městech rychle houstl, což bylo postřehnutelné i bez měřicích přístrojů, ale monitorovací stanice mimo města zaznamenávaly vcelku nízké koncentrace SO_2 , a proto nebylo vyhlášeno ani upozornění, natož regulace, a proto se také v souladu s provozním řádem nesměly podávat žádné informace. Lidé hromadně telefonovali na různá odpovědná pracoviště a nic se nedověděli.

Vzhledem k tomu, že politická situace v té době již zvolna polevovala, mohl za několik dní vyjít v Rudém právu článek tehdejšího severočeského zpravodaje, kde bylo kritizováno, že lidé nebyli o situaci řádně informováni. A za několik dní byl zrušen zákaz zveřejňování informací, do novin se začala pravidelně dostávat informace o rozptylových podmínkách, a na telefonické dotazy se kromě slovních informací směly sdělovat i číselné koncentrace. Za dalších několik týdnů se začaly informace o koncentracích zveřejňovat pravidelně i v novinách.

V Praze jako velkoměstě samozřejmě také bylo znečištěné ovzduší, zejména lokálním vytápěním, dopravou a místním průmyslem, ale ty severočeské elektrárny a povrchové doly a také chemičky tam přece jen chyběly. Koncentrace oxidu siřičitého byly tedy v Praze řádově srovnatelné se Severočeským krajem, ale oxidy dusíku a prašné částice se neměřily, tedy aktuálně v reálném čase. Nicméně vyhlášení regulací podle koncentrací SO_2 bylo v druhé polovině 80. let zavedeno i v Praze. Pravidla byla podobná jako v severních Čechách, ale zavádějící pojem „nepříznivá rozptylová meteorologická situace“ tam byl nahrazen ještě více zavádějícím pojmem „nepříznivá meteorologická situace“.

Za této situace se přiblížil podzim 1989. Po rekordně teplém 28. říjnu byl začátek listopadu ve znamení anticyklonální situace s inverzním zvrstvením atmosféry. Při trvajícím inverzi vzduch opět houstl, k oxidu siřičitému se přidávaly produkty chemického průmyslu, zveřejňované koncentrace oxidu siřičitého jen potvrzovaly to, co každý věděl – že se nedá dýchat. Pod dojmem toho, že se znečištěním ovzduší se dosud nic podstatného nedělá, se v sobotu 11. listopadu 1989 v Teplicích na Benešově náměstí (které se tehdy oficiálně jmenovalo náměstí Zdeňka Nejedlého) sešli nespokojení občané a vznikla demonstrace proti znečišťování ovzduší, a to 6 dní před 17. listopadem 1989. Další demon-

strace byla hned následující den, v neděli 12. listopadu, a pak opět v pondělí 13. listopadu. Tyto demonstrace byly rozeznány veřejnou bezpečností, jak bylo tehdy zvykem; nicméně v pondělí se pak demonstranti přesunuli před sídlo OV KSČ, kde s nimi pohovořil okresní tajemník KSČ Antonín Váňa. Ten slíbil, že se na pondělí 20. listopadu 1989 svolá veřejné shromáždění věnované otevřené diskusi o otázkách životního prostředí.

Toto shromáždění se pak skutečně konalo, ale již za značně jiné politické situace.

Ještě je nutno doplnit, že řada účastníků teplejších demonstrací byla v následujících dnech vyslýchána Státní bezpečností, ale na nějaké faktické postihy už tehdejší režim neměl dost času.

Po listopadu 1989 nabraly události rychlý spád. Zpočátku se hodně věcí neslo v duchu hesla „Vše, co požadujete, bude vám beze zbytku slíbeno“, ale brzy došlo i na faktické zlepšení.

Zejména se zlepšila situace v měření a informování o znečištění ovzduší. Síť stanic aktuálně měřících znečištění se rozšiřovala, ale i jednotlivé městské úřady (tehdy ještě národní výbory) zřizovaly v centrech měst vlastní měření a zveřejňování koncentrací zejména SO_2 , takže v řadě severočeských měst byly někde na náměstí nebo v okolí ukazatele, kde každý kolemjdoucí mohl vidět aktuální koncentraci.

Síť měřicích stanic regulačního systému byla rozšířena, stanice byly umístěny i do center měst, začaly kromě SO_2 měřit i koncentrace několika dalších škodlivin. Došlo k legislativním změnám, nejvyšší přípustné koncentrace byly nahrazeny imisními limity a od té doby se jejich hodnota v některých případech změnila. Důležitou změnou však bylo to, že kromě měření se udělaly i faktické kroky ke skutečnému zlepšení situace. V devadesátých letech byly odsířeny velké elektrárny, souběžně byly odstraňovány zdroje znečištění ve městech, například uhelná lokální topeniště byla nahrazována jinými způsoby vytápění, které méně zatěžovaly ovzduší. Začátkem 90. let bylo ještě několik výrazných smogových situací, ale poté se, mimo jiné i v důsledku příznivého počasí, jejich počet snížil.

V současné době jsou koncentrace oxidu siřičitého výrazně nižší než do začátku devadesátých let. Limity, při kterých se vyhláší regulace, již u oxidu siřičitého prakticky nejsou dosahovány. V současné době se regulace i informace pro obyvatelstvo vyhláší při překračování koncentrací suspendovaných částic PM_{10} , což jsou prachové částice menší než 10 mikrometrů, protože lékařské výzkumy ukazují, že právě tyto malé částice pronikají až do plic a poškozují zdraví. Tyto částice jsou produkovány například spalováním, dopravou, průmyslem a podobně, a v současné době jsou problémem zejména na Ostravsku, v jiných oblastech včetně severních Čech také, ale méně. Smogové situace charakterizované zvýšenou koncentrací těchto prachových částic jsou vážným problémem, ale s tím, co tady bylo do první poloviny 90. let, co v lednu 1982 způsobilo zvýšenou nemocnost a 11. až 13. listopadu 1989 vyhnalo lidi demonstrovat do teplejších ulic, se to nedá srovnat. Což ovšem

neznamená, že bychom se se současným stavem měli spokojit.

Ještě jednou připomínám, že letos to bylo 22 let, kdy v Teplicích ve dnech 11. až 13. listopadu 1989, téměř týden před 17. listopadem, vznikly spontánní demonstrace proti nadměrnému znečištění ovzduší.

Pavel Jůza

Zprávy z EMS

Před letošním výročním setkáním EMS/ECAM 2011 v Berlíně se sešlo již 13. Valné shromáždění EMS, které mimo jiné projednalo a přijalo dokument Code of Practice on communicating knowledge on climate change to the public. Přijetí tohoto dokumentu předcházela dlouhá diskuse na několika zasedáních Rady EMS i na minulém Valném shromáždění a původní název byl Code of Ethics, ale protože byl dokument především orientován na praktické otázky komunikace informací o klimatické změně, byl nakonec původní název opuštěn, jakkoli uvedená pravidla lze aplikovat i na meteorologické, či na vědecké informace obecně.

Tento dokument není považován za pevný předpis, který by měl být aplikován ve všech členských společnostech EMS. Jednotlivým společnostem je nabízen jako vzor, který může být diskutován, přijat, eventuálně upraven či doplněn podle potřeby. V takovém případě by EMS ocenila zpětnou vazbu a informaci o příslušných změnách, aby je mohla eventuálně využít k dalšímu vývoji tohoto dokumentu. Tento návod může být rovněž konfrontován s názorem ze strany médií na pravidla komunikace meteorologických informací.

Uvádíme zde spíše volnější překlad tohoto dokumentu, původní znění v angličtině lze nalézt na webu EMS.

<http://www.emetsoc.org/news-room/ems-news/details/ems-code-of-practice/f93c026bb826a1040458fb96d1a1e1e1>

Praktický kodex sdělování poznatků klimatické změny veřejnosti

Preambule

Tento praktický kodex je výsledkem diskuse skupiny pro média EMS a účastníků mediální sekce na výročních setkáních EMS v letech 2009 a 2010. Byl diskutován v členských společnostech EMS a nakonec přijat na 13. Valném shromáždění EMS jako návod pro příslušníky meteorologické obce v Evropě jak spolehlivě a poctivě informovat veřejnost včetně sdělovacích prostředků v záležitostech týkajících se meteorologie a zvláště pak složitých a kontroverzních témat jako je klimatická změna.

Tento praktický kodex má být:

- přijat členskou organizací EMS, pokud vyhovuje jejím požadavkům
- upraven členskou organizací EMS tak, aby zohlednil její specifické podmínky a požadavky
- použit jako návod pro příslušníky evropské meteorologické obce na podporu jejich komunikace se sdělovacími prostředky a veřejností.

Úvod: Etický rámec

Hodnota vědeckých poznatků pro společnost je všeobecně uznávána, ale tyto informace jsou v současné společnosti, kde často dominuje vliv sdělovacích prostředků, snadno zranitelné. Může totiž docházet k chybným interpretacím skutečností, což snižuje důvěryhodnost informace. Tento problém je zostřen vlastní úrovní nepředpověditelnosti atmosféry a dalších složek systému Země, což má za následek přirozenou nejistotu informací. Když vezmeme v úvahu, že vědci obvykle nejsou školeni v komunikaci či etice takové komunikace, svoboda projevu může překročit křehkou hranici, za kterou šířená informace může u veřejnosti způsobit nesprávné či zavádějící chápání problému. Pouze vysoký standard vědeckých informací a publicity ve sdělovacích prostředcích, otevřenost k racionálním debatám a kritice, stejně jako poctivost informace, může zvýšit veřejnou důvěru v odborné poznatky, vědecké pracovníky a instituce, resp. vědu jako takovou, ku prospěchu celé společnosti.

Soubor principů a zásad může pomoci pracovníkům ve vědě při představování výsledků vědy ve sdělovacích prostředcích a jejich prostřednictvím při sdělování informací veřejnosti. Vědomí etických aspektů této komunikace a vědecké práce vůbec může vyjasnit roli vlastních mezí znalostí a současného stavu poznání v meteorologii, v důsledku toho pak pomoci při rozhodování co a jak formulovat s ohledem na danou situaci.

Principy a zásady

Ti, kdo informují veřejnost či sdělovací prostředky, musí:

1. Být si vědomi, že když hovoří jako odborníci na dané téma, je očekávána vysoká úroveň přesnosti prezentované informace.
2. Mít vysokou úroveň odborných znalostí, zkušeností a mistrovství ve vědeckých postupech a metodách.
3. Vyvozovat svoje tvrzení na základě standardních a nesporných vědeckých postupů, metod a testů, vyhýbat se účelovému výběru či dezinterpretaci dat.
4. Poskytnout informace o nejistotách výsledků či poznatků.
5. Vyhnout se podání příliš mnoha či naopak neúplných informací, soustředit se na relevantní záležitosti a být stručný a jasný.
6. Zaručit, aby informace byly v maximální možné míře volně přístupné, vycházely z jasných dat a byly zpracované transparentními metodami.

Navíc je nezbytné, aby ti, co poskytují informace veřejnosti či sdělovacím prostředkům, byli dobře připraveni a pokud možno i absolvovali příslušné školení rozvíjející zkušenosti potřebné k prezentaci informací pro veřejnost. Také musí zachovat klid a uplatnit patřičný stupeň sebekontroly, soudnosti a smyslu pro zodpovědnost.

Tomáš Halenka

* PF 2012 * PF 2012 * PF 2012 * PF 2012 * PF 2012 *

*Výbor České meteorologické společnosti přeje členům a příznivcům společnosti
příjemné a nerušené prožití Vánočních svátků a vše nejlepší do roku 2012*

* PF 2012 * PF 2012 * PF 2012 * PF 2012 * PF 2012 *

